

ИМПРЕСИИ ЗА СТРУЖАНЕЦОТ РИСТО КРЛЕ

1. Д р а м а т и ч а р о т

Од секогаш ме пленуваше изразот, драмскиот занес и авторскиот потенцијал на струшкиот драматичар Ристо Крле. Можете да претпоставите дека на 8-годишна возраст, односно во II отделение со своите родители за прв пат присуствував (во горната сала на денешното училиште „Браќа Миладиновци“), на театарската претстава „Геновева“ каде улогата на Сигфрида ја играше неговата учителка Фанче (лично Фанче охриѓанче).

Сигурно тука лежат основните контури и темели, тие фундаментални спреги и занеси, да се нурне до последниот здив, во магијата, во сабластите и задоволствата на широките простори од сцената и театарот. Од тој миг, од тоа видение, театарот и за нашиот драматичар и сограѓанец Ристо Крле, претставува животна определба, лулка и интерес, интерпретација возвишена од настаните, вистината и судбините пред се на нашиот македонски печалбар од социјалата и печалбата во јабаната.

2. И м п р е с и и т е

Во своето излагање, сакам да се задржам на автентичните кажувања на мојата мајка Вера Кумбаровска, 75 годишна пензионерка од Струга, која тогаш имала 7 години. Ова се неколку визуелни и сликовити сеќавања за неговата мајка, баба Низа и самиот Ристо Крле што се нови и претставуваат новина во истражувачката дејност. Еве ги:

Мајката на Ристо Крле, баба Низа е внука од сестра на дедо Тасе Гелинчевски, татко на таткото од мојата мајка Вера. Дедо Тасе долго време бил на печалба во Америка и тој ја раскажува и пренесува вистинската склучка и трагедијата за драмата „Парите се отепвачка“. Дедо Тасе беше тој, што баба Низа ја зеде на престој во Америка заедно со стружанецот Стефан Томановски. Кога стигнала баба Низа во Америка (патувала со брод преку Солун, Гибралтар и Атлантикот), била многу елегантно облечена, со најубави срмени струшки

забани. Забан, всушност е женска народна носија од Струшко а се носела и во градот. Уште кога се симнала од бродот, сите биле имиресионирани од нејзината носија и вез. Многу фоторепортери ја сликале и снимале. Тоа бил вистински настан за самите американци се разбира и за нашите македонски печалбари. Кога, по престојот во Америка, баба Низа се вратила во Струга, таа веќе била вистинска аристократска дама. Допатувала со црна капела, бели долги бисери, со модерни чевли и фустан. Тоа беше времето на Кралска Југославија (1928-та). Сите роднини и пријатели излегле да ја дочекаат баба Низа во куќата на Ристо Крле кај тетка Устијана. На сите им донесла поклони од разни ситници и за децата и за возрасните, како што се: златен костек со саатче, повеќе везани детски капчиња и други ситници. Златниот костек, за тоа време бил најдобриот поклон што се носел од Америка. Баба Низа многу денови и недели им прикажувала на роднините и пријателите за печалбата во Америка, за судбините и тешкотиите на нашинците. Присутните, особено децата, вљашено и катадневно се насладувале на нејзиното ораторство и сликовито говорење.

Во Америка немало ноќ - постојано е дење, им кажувала баба Низа, од причини што таму имало струја нон - стоп, а овде во Струга живееле во мрак, во темница, палеле ламбучиња од 5 нумери.

И водата со пари се купувала, тврдела баба Низа. За нас стружаните и тоа било несфатливо, бидејќи ние овде од реката Црни Дрим, ѓумовите и стомните ги полневме со вода колку сакавме и тоа бесплатно, додека во Америка водата се наплатувала. Чудно, нели? Секако голема била разликата меѓу нашата слатка вода од Дрим и питката вода од Америка. Старите стружани се чудеа: „Како можело пари да даваат луѓето за водата“.

Баба Низа беше ниска интелигентна жена на околу 70 години. И дедо Тасе и тој беше низок, а баба Низа него го викаше „Вујко Тасе“. Баба Низа носеше долги плетенки целата насобрана во длабоката женска капела. Челото и било покриено, косата да не се гледа. Фустанот и беше под струкот, пресечен и модерен со американски крој и шиен со фалти. Таа вообичаено носеше црно кадифено палто. Тогаш таткото на мојата мајка Вера, Ефтим Гелинчевски, ја викнал баба Низа на вечера со најблиските. На вечерата традиционално било обичај да се запее некоја стара македонска песна. Баба Низа ја запеала песната „Пуста останала Америка, Америка земја печалбарска“. Веднаш потоа следувала песната „Парите, парите се убиство - љубовта, љубовта е најмила“.

Баба Низа особено со кејф ги пеела и песните: „Фанче појде во Калишта“ и „Марика со бас басила“. Следниот ден дедо ми Ефтим, го пазарил големиот рибарски чун и со чалгии и песна, во чест на баба Низа, отишле на викенд на манастир во Калишта.

Тетка Устијанка Шурбанова (жена на Ристо Крле), била првата терзика во градов. Шиела фустани многу модерни, а баба Низа од Америка, и донесла каталог - фигури за шиене на разни модерни фустани. Тетка Устијанка имала три девојчиња.

Ристо Крле ние го викавме „тетин Ристо“ или „Ристо Конте“. Беше многу модерен центлемен и педантен човек. Секогаш одеше дотеран во одело и со кочанче - црна вратоврска. Секој ден тој одеше на струшки Далјан на воздух, на ава. Бидејќи ние живеевме до Далјанот имавме прилика да фаќаме риба со сакот, кога сакавме и каква сакавме. Најубавиот дел од животот Ристо Крле го мина на струшкиот Далјан, среде тополите и колибите рибарски, каде се ловеше риба и јагула.

Ристо Крле работеше со својот дуќан во срцето на струшката чаршија, како чевлар каде и кроеше чевли и ги шиеше заедно со Петар Чакар. Тој дуќан денес се наоѓа исто така во самата чаршија на улицата Маршал Тито, наспроти ресторанот „Бистро“, односно тука се наоѓа денес продавницата на ф-ката „Стружанка“.

Единствено само Ристо Крле имаше машина за шиене. Другите еснафи беа крпачи на чевли. Ристо Крле, многу пати во дуќанот од едната страна ја држеше машината, а од другата страна книгата за пишување.

И ова: мајка ми Вера секој втор ден, како девојче, во авланка му носела на „тетин Ристо“ маштеница, тазе бијана. Ристо не пиеше алкохол не пушеше, Маштеницата, душата му ја ладела.